

**«ЛЮДИНА – ЦЕ ОБОВ'ЯЗОК,
А НЕ ТИТУЛ...»**

До 85-річчя від дня народження Василя Стуса

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІБЛІОТЕКА

**«ЛЮДИНА – ЦЕ ОBOB'ЯЗOK,
А НЕ ТИТУЛ...»**

До 85-річчя від дня народження

Бібліографічний покажчик

КИЇВ 2023

"Людина – це обов'язок, а не титул..." До 85-річчя від дня народження Василя Стуса : бібліографічний покажчик / НТУ, Бібліотека ; укладач зав. відділом інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення бібліотеки В. А. Рассказова. – Київ: НТУ, 2023. – 54 с.

Бібліографічний покажчик відкриє всім зацікавленим читачам духовну та творчу велич В. Стуса. Дасть можливість оцінити масштаб його особистості, відчутти інтелектуальний і духовний потенціал цієї унікальної постаті.

Для висвітлення життєвого шляху поета у виданні подано його короткі біографічні відомості.

Видання складається з текстової і бібліографічної частин. Матеріали бібліографічної частини покажчика систематизовано у розділах:

- твори В. Стуса;
- Василь Стус як перекладач;
- листи, заяви;
- твори В. Стуса в перекладах;
- література про життя і творчість Василя Стуса;
- матеріали про В. Стуса на шпальтах періодичних видань.

Видання супроводжує алфавітний покажчик творів (віршів) Василя Стуса.

Покажчик розрахований на усіх шанувальників його високої поезії.

ЗМІСТ

Життя Василя Стуса	5
Твори	7
Василь Стус як перекладач	17
Мудрі цитати незламного Василя Стуса	20
Листи, заяви	31
Твори В. Стуса в перекладах	34
Література про життя і творчість Василя Стуса	37
Матеріали про В. Стуса на шпальтах періодичних видань	43
Алфавітний покажчик творів	48

Головним твором [В. Стуса] є його
життя.

Є. Сверстюк

Василь Стус – поет світового рівня, що майстерно володів верлібром, літературознавець, який розпочав моральну реабілітацію письменників Розстріляного відродження, блискучий перекладач Рільке і Гете, та один з найвідоміших українських політв'язнів, чиє ім'я є символом правди й незламності українського духу. Цю силу він плекав, навіть сидячи в холодній камері з обдертими стінами, бо розкошуванням особистості вважав поезію, а створена ним концепція "самособоюнаповнення" – стала стилем його життя, джерелом натхнення та ключем до емоційної рівноваги.

Вінниця – Донецьк

Василь Стус народився у Святвечір у несвятковий 1938 рік, коли його батьки були змушені переїхати з Вінниччини до сьогодишнього українського Донецька, аби уникнути примусової колективізації. Там родина зустріла війну, та пережила німецьку окупацію, і там, на очах маленького Василя, під час обстрілів, загинув його 15-річний брат Іван, коли вони разом садили кукурудзу. У школу Василь записався у п'ятирічному віці за власним бажанням і без участі дорослих (мати дізналася про це за декілька місяців випадково), а по її закінченню вступив на філфак педагогічного інституту, який згодом перейменували на Донецький національний університет ім. Василя Стуса. Бувши студентом, Василь багато читав, самотужки вивчив латинську мову, і був помічений викладачами, які потайки давали старанному студентові книги зі своїх бібліотек – заборонених Миколу Зерова, Тодося Осьмачку, Михайля Семенка та інших українських письменників. Саме в цій чотириповерховій будівлі, на вулиці Університетській, склалося його перше інтелектуальне товариство. За примхою долі університет повторив шлях свого геніального випускника – у 2014 році, аби уникнути окупації, інституції довелося евакуюватися до Вінниці.

Донецьк – Київ

Навчання в аспірантурі Стус продовжив в Києві – місті, що стало його любов'ю та натхненням. Тут, на ескалаторі метрополітену, він вперше побачив свою майбутню дружину Валентину, за рік одружився, а ще за рік став батьком. Київ подарував йому друзів та однодумців – Івана Світличного, Михайлину Коцюбинську, Івана Дзюбу, В'ячеслава Чорновола та ін.

Під час перебування в аспірантурі він створив свою першу поетичну збірку "Круговерть". У Києві він написав низку важливих літературознавчих статей про письменників Розстріляного відродження, чию пам'ять переписала радянська влада. Саме Стус повернув із забуття непересічну лірику Володимира Свідзінського та раннього Павла Тичину (згодом ці літературні розвідки будуть додані до судової справи проти Стуса). Кожною своєю статтею він відстоював право на українську мову та культуру: "Митець потрібен своєму народові та й усьому світові тільки тоді, коли його творчість поєднується з криком його нації" – писав Стус. За це Москва Стуса ненавиділа, як і все українське та волелюбне. Дозволену владою межу поет перетнув у 1965 році на прем'єрі фільму "Тіні забутих предків" Параджанова, коли разом із Іваном Дзюбою і В'ячеславом Чорноволом попросив повну залу глядачів-інтелектуалів та партійних лідерів засудити таємні арешти поетів-шістдесятників. За це його відрахували з аспірантури, заборонили друкуватися, а згодом засудили за антирадянську діяльність: спочатку на 5 років тюрми та 3 роки заслання у Мордовії (Магаданська область), а потім ще на 15 у табір біля містечка Кучино (нині Чусове, Пермський край).

Київ – російські табори

Кожну вільну хвилину ув'язнення Стус використовував, аби читати, писати, та перекладати, жартував, що карцер – найкраще місце, щоб зосередитись, і жалівся, що туди не можна взяти папір та олівець. Його твори всіма правдами та неправдами, завдяки побратимам і дружині Валентині, перетинали тюремні кордони й розходилися світом, хоча більшість спадщини було знищено. Своєму ще маленькому синові він писав: "Людина – це обов'язок, а не титул (народився – і вже людина). Людина – твориться, самонароджується. Власне, хто Ти є поки що? Кавалок глини сирової, пластичної. Бери цей кавалок у обидві жмені і мни – доти, поки з нього не вийде щось тверде, окреслене, перем'яте. Уяви, що Бог, який творить людей, то Ти є сам. Ти є Бог. Отож, як Бог самого себе, мни свою глину в руках, поки не відчуєш під мозолями кремінь. Для цього в Тебе найкращий час – Творися ж!"

Наприкінці 1984 року бельгійський письменник Генріх Бьолль та українська діаспора в Торонто почали активно просувати кандидатуру Василя Стуса на Нобелівську премію за збірку "Таборовий зошит". Підготовка займала час (на той час вірші забороненого Стуса виходили лише у самвидаві), але якби це сталося, то було б тріумфом для України, порятунком для політв'язня і катастрофою для радянської влади. Відомий факт – премією Нобеля посмертно не нагороджують. Чи не це стало причиною того, що 4 вересня 1985 року Стуса знайшли мертвим у карцері, куди його відправили на 15 діб? Повернути тіло поета в Україну вдалося лише у 1989 році: в день його поховання на вулиці вийшло 100 тисяч людей, а радянський Київ майорів синьо-жовтими стягами, які було вже не заборонити.

Матеріал взято з сайту vogue.ua.

ТВОРИ ВАСИЛЯ СТУСА

Поет такої інтелектуальної наповненості,
такої вибухової експресії,
такої образної культури міг би бути
окрасою будь-якої найрозвиненішої
із світових культур...

М. Коцюбинська

ВАСИЛЬ СТУС. ЗІБРАННЯ ТВОРІВ : У 3-Х Т. Т. 1. КРУГОВЕРТЬ. ЗИМОВІ ДЕРЕВА. ВЕСЕЛИЙ ЦВИНТАР. - ВИДАВНИЧИЙ СОЮЗ "АНДРОНУМ", 2020. – 188 С.

ВАСИЛЬ СТУС. ЗІБРАННЯ ТВОРІВ : У 3-Х Т. Т. 2. ЧАС ТВОРЧОСТІ. - ВИДАВНИЧИЙ СОЮЗ "АНДРОНУМ", 2020. – 204 С.

ВАСИЛЬ СТУС. ЗІБРАННЯ ТВОРІВ : У 3-Х Т. Т. 3. ПАЛІМПСЕСИ. ТАБОРОВІ ЗАПИСКИ. - ВИДАВНИЧИЙ СОЮЗ "АНДРОНУМ", 2021.- 254 С.

До цього зібрання творів увійшов практично весь творчий доробок унікального українського письменника.

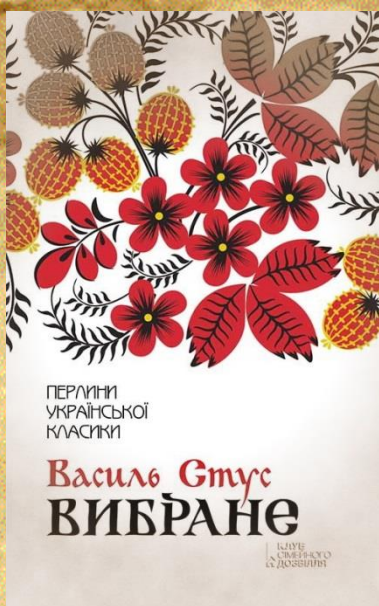
Василь Стус — український поет-шістдесятник, майстер філософської, ліричної а також сатиричної поезії.

Новатор та експериментатор в сучасній українській поезії. Численні стилістичні прийоми верлібрів та рим увиразнюють поетику його віршів.

Вірші Стуса наповнені філософсько-експресивними образами шляху, долі, мотивами самотності і боротьби, смерті і осмислення призначення людини.

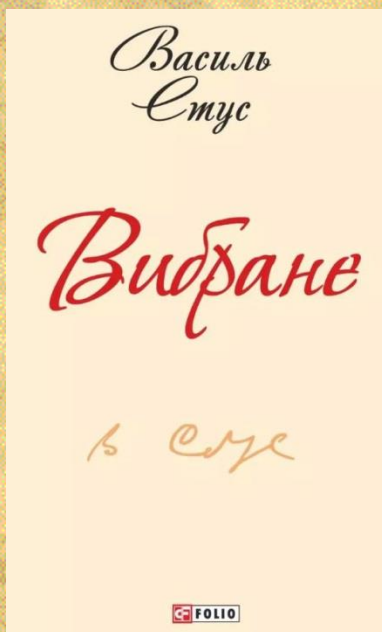
У багатьох поезіях також відображені внутрішні переживання автора після арешту та рефлексії щодо табірної існування. Є у нього і натурфілософські роздуми щодо краси світу, які поєднуються з життєствердними закликами до духовної боротьби.

За переконання щодо необхідності збереження й розвитку української культури зазнав репресій з боку радянської влади, його творчість була заборонена та частково знищена, а він сам був засуджений до тривалого перебування в місцях позбавлення волі, де й загинув. Герой України помертв.

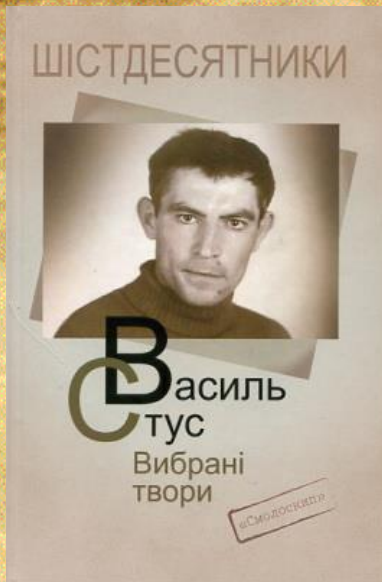
ВАСИЛЬ СТУС. ВИБРАНЕ. – ХАРКІВ: КЛУБ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ, 2018. – 320 С.

Василь Стус не лише поет рідкісного таланту, публіцист, перекладач і літературознавець — це людина, яка уособила «голос сумління у світі розхитаних і розмитих понять честі, правди, порядності». Майже половину свого життя Василь Стус провів у радянських слідчих ізоляторах, карцерах, камерах-одиночках, мордовських таборах, на Колимі, на каторжній роботі в шахті. Його позбавляли побачень з рідними, вилучали вірші, листи й рукописи, знущалися фізично й намагалися знищити морально. Поезії, що увійшли до цієї збірки, — найкращі зразки лірики Василя Стуса. У цих рядках громадянські мотиви та біль митця за долю України переплітаються з тонким мереживом любовної лірики і філософськими роздумами про життя й призначення людини. Вірші сповнені надії та сили волі, міцнішою за крицю.

ВАСИЛЬ СТУС. ВИБРАНЕ. – ХАРКІВ: ФОЛІО, 2016. – 221 С.

Упродовж тривалого часу вилучена з літературного життя, сьогодні поезія Василя Стуса (1938-1985) повертається до читачів, її публікують газети й журнали, народжуються пісні на вірші поета, його твори входять до сценічних вистав. Творчість митця є помітним явищем української та світової літератури, усього нашого суспільного життя. Непересічний талант поета, його трагічна доля, відчайдушна боротьба за національну незалежність, відродження духовності, історичної пам'яті українського народу, сміливі виступи проти комуністичної ідеології викликають великий інтерес до особи митця, до його поетичних творів. До книги увійшли вірші зі збірок «Зимові дерева» (1970), «Веселий цвинтар» (1971) та «Палімпсести» (1977).

ВАСИЛЬ СТУС. ВИБРАНІ ТВОРИ/ В. С. СТУС; УПОРЯД. Д. В. СТУС ; ПЕРЕДМ. : Р. СЕМКІВ, Д. В. СТУС. – ВИД. 3-ТЄ. – К. : СМОЛОСКИП, 2019. – 872 С. : ПОРТР, ФОТ. – (ШІСТДЕСЯТНИКИ).

Видання дозволяє скласти повне уявлення не лише про головні етапи творчої еволюції поета, а й демонструє перцепцію та інтерпретацію його творчості. Тут уперше в повному обсязі представлено магаданську версію збірки «Палімпсести», створену поетом у сел. Матросова Магаданської області в 1977-1979 рр. Окрім того, поетичний доробок В. Стуса репрезентовано вибраними віршами зі збірок «Круговерть», «Зимові дерева», «Веселий цвинтар», «Час творчості» та програними текстами різних періодів, що не увійшли до збірок. У книзі широко відображено епістолярну спадщину поета, головні критичні праці та публіцистичні виступи.

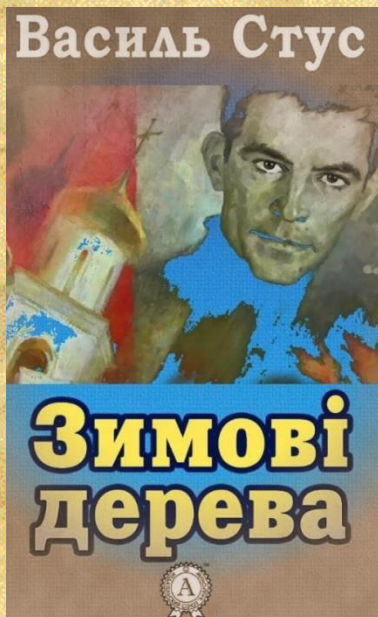
ВАСИЛЬ СТУС. ВЕСЕЛИЙ ЦВИНТАР. – ВАРШАВА, 1990. – 112 С.

«Веселий цвинтар» Василя Стуса – поетична збірка, для якої характерні мотиви самотності і боротьби, філософське осмислення світу. У ній ліричний герой постає морально і літературно зрілим, сповненим натхнення сказати світові своє поетичне слово.

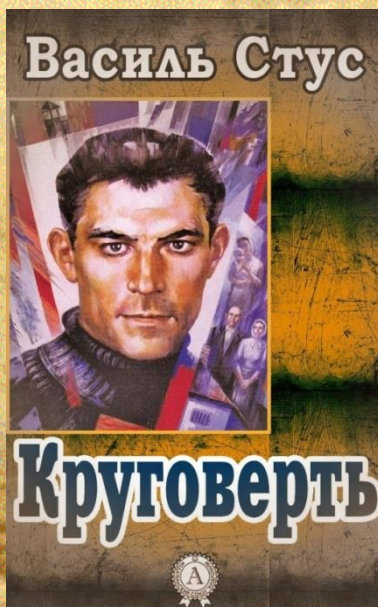
СТУС В. С. ВІКНА В ПОЗАПРОСТІР : ВІРШІ, СТАТТІ, ЛИСТИ, ЩОДЕННИКОВІ ЗАПИСИ : ДЛЯ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ / В. С. СТУС. – К. : ВЕСЕЛКА, 1992. – 262 С.

Читач може ознайомитись із статтями, віршами, листами, щоденниковими записами Василя Стуса, лауреата Державної премії імені Т. Г. Шевченка (помертньо), поета страдницької долі, який завжди йшов шляхом правди і заплатив за це життям.

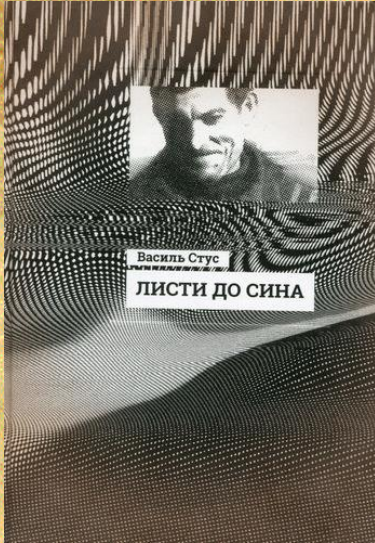
ВАСИЛЬ СТУС. ЗИМОВІ ДЕРЕВА. – 2018. – 164 С.

«Зимові дерева» Василя Стуса – поетична збірка, для якої характерні філософські роздуми над місцем людини у світі, гармонійно поєднані у верлібрах і в римованих віршах.

ВАСИЛЬ СТУС. КРУГОВЕРТЬ. – 2018. – 40 С.

«Круговерть» Василя Стуса – поетична збірка, для якої характерні натурфілософські роздуми над красою світу, які поєднуються з життєствердними закликами до духовної боротьби.

ВАСИЛЬ СТУС. ЛИСТИ ДО СИНА. - ХАРКІВ: РАНОК, 2019. – 280 С.

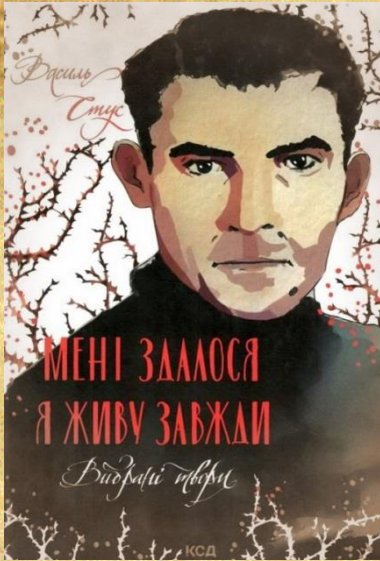
Що спонукає батьків ділитися власним досвідом зі своїми дітьми? Естафета від покоління до покоління кожну сотню років набуває нових форм і глибин, але мета та сама: пошук близькості, застереження від помилок і небезпек, імпульс для виростання. Батьки незалежно від обставин мусять навчити своїх дітей жити в реальному світі. Нині листи Василя Стуса до сина Дмитра — не просто історія родини, це частина епохи, непересічна складова становлення нашої ідентичності. Іншої можливості, ніж писати листи, у поета не було. Не кожен батьківський досвід буває почутим. Але Стусів став «класикою», яка сьогодні набуває нових значень.

СТУС В. ЛИСТИ У ВІЧНІСТЬ.... – ДОНЕЦЬК : БАО, 2012. – 272 С.

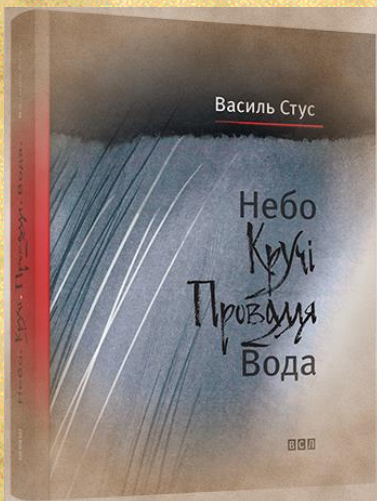
Василь Семенович Стус (1938-1985) — великий український поет-класик, творчість і доля якого викликають щире захоплення та глибоку повагу. Трагічна, велична й вічна постать поета, що сам на сам змагався з несвободою і невіглаством, є певним уособленням усієї духовної історії нашого народу.

До збірки увійшли твори Василя Стуса, що є золотим спадком вітчизняної літератури. Читач також має можливість ознайомитися з життєвим і творчим шляхом поета.

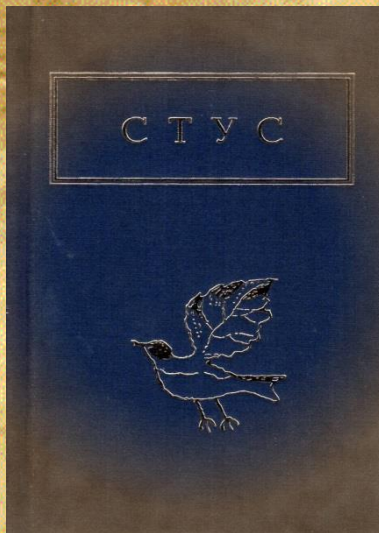
ВАСИЛЬ СТУС. МЕНІ ЗДАЛОСЯ - Я ЖИВУ ЗАВЖДИ. ВИБРАНІ ТВОРИ. - ХАРКІВ: КЛУБ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ, 2022. – 400 С.

Заборонений, проте не зломлений Непохитний та незламний. Оспіваний та заборонений. Справжній син свого народу й відчайдушний його захисник. Людина, що пережила стільки випробувань, які підточили б силу богів. Але не силу волі Василя Стуса. Відшліфований життєвими викликами, він став крицею перед бурею лиха, проте зберіг м'якість серця та теплоту душі. Його могутнє слово крізь роки майорить прапором свободи і є маяком для тих, хто загубився на дорогах життя. У цьому подарунковому виданні вміщено повний текст «Палімпсестів», який не перевидавався 21 рік. До книги ввійшли вибрані поезії та твори поета, ім'я якого не потьмяніє з роками. Бо писане воно вогняними літерами і палатиме крізь віки. Як і безсмертна душа та слово генія Василя Стуса.

ВАСИЛЬ СТУС . НЕБО. КРУЧІ. ПРОВАЛЛЯ. ВОДА / В. С. СТУС ; УПОРЯД. Д. В. СТУС. – ЛЬВІВ : ВИДАВНИЦТВО СТАРОГО ЛЕВА, 2016. – 416 С.

Перед вами книга віршів, перекладів, статей і листів, які є найважливішими для художньо-естетичного світогляду Василя Стуса, одного з найтрагічніших і найглибших українських поетів ХХ століття. Небо. Кручі. Провалля. Вода. Символічні стихії, в яких і з якими поет жив, боровся, розчинявся, змагався, творив – проорюючи власною долею, віршами, світоглядним вибором глибоченну межу між обивательським і пристосуванським існуванням і гранично чесним життям із собою, в собі, над собою.

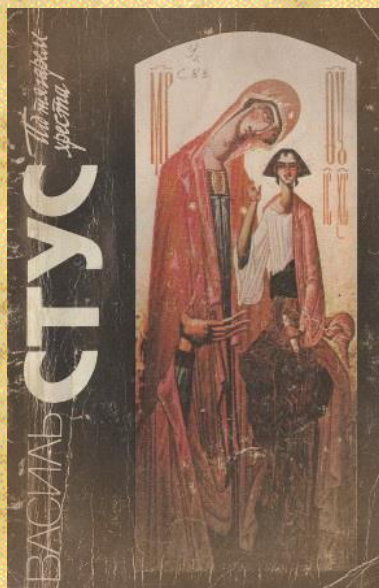

ВАСИЛЬ СТУС. ПАЛІМПСЕСИ. - КИЇВ:

А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2021. – 352 С.

До книги Василя Стуса увійшли вибрані вірші з різних періодів його творчості.

У книжці зібрано найкращі вірші Поета, а також найвиразніші уривки з листів, сповнені філософських узагальнень і щемливих деталей.

ВАСИЛЬ СТУС. ПІД ТЯГАРЕМ ХРЕСТА : ПОЕЗІЇ / В. С.

СТУС. – ЛЬВІВ : КАМЕНЯР, 1991. – 159 С.

У збірці зібрані поетичні твори в'язня ГУЛАГу Василя Стуса. Матеріал згруповано за розділами: «Прощай. Не озирайся. Озирнись», «У білій стужі серце України», «Час двобою», «Під тягарем хреста».

ВАСИЛЬ СТУС. ФЕНОМЕН ДОБИ (СХОДЖЕННЯ НА ГОЛГОФУ СЛАВИ). – КИЇВ: КЛЮ. - 104 С.

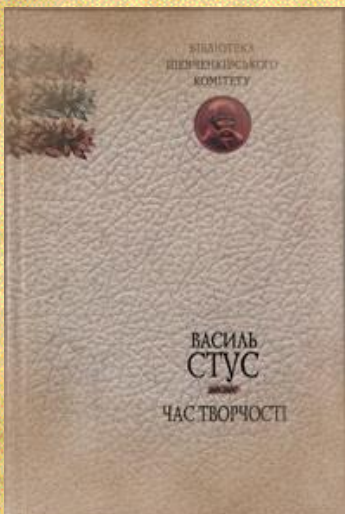
Книга "Феномен доби" написана в 1970-1971 рр. Упродовж двох десятиліть рукопис її пролежав КДБ. Ця літературна праця підривала безпеку наймогутнішої на планеті держави, найдемократичнішої в світі країни. Так і було сказано у вироку Київського

обласного суду: ворожа, антирадянська, націоналістична. А насправді це книга любові і болю. З глибоким проникненням у таке видатне і трагічне явище української літератури, як Павло Тичина. Але це книга не лише про Тичину - вона про трагедію людини в умовах тоталітарного режиму, про згубну дію казармового соціалізму на культуру, духовність народу.

ВАСИЛЬ СТУС, ДМИТРО СТУС. ТАБОРОВИЙ ЗОШИТ. – ФАКТ, 2008. – 452 С.

В "Таборовому зошиті", напевно, вперше в такому повному – надто як для книги вибраного – обсязі зібрані всі програмні для Василя Стуса-мислителя вірші з його основних збірок, найдовершеніша літературознавча праця "Зникоме розцвітання" (про творчість і філософію життя Володимира Свідзінського і Василя Стуса), нотатки "З таборового зошита" і своєрідні духовні заповіді з листів до дружини і сина. В них – Стусова етика, мотивація його дій і прагнень. Надія, що його "подобу збагнуть – бодай в передкінці життя"...

СТУС, В. С. ЧАС ТВОРЧОСТІ = DICHTENSZEIT / ВАСИЛЬ СЕМЕНОВИЧ СТУС ; УПОРЯД. ТА ПІСЛЯМОВ. Д. СТУС. – К. : ДНІПРО, 2005. – 704 С. : ПОРТР. – (БІБЛІОТЕКА ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО КОМІТЕТУ).

Сьогодні вже важко уявити українську поезію другої половини минулого століття без постаті Василя Стуса – поета, критика, літературознавця, мислителя, правозахисника... Нова книга вибраного – амбітна спроба представити не лише різні етапи творчих шукань, а й вершинні здобутки письменника в різних жанрах.

ВАСИЛЬ СТУС ЯК ПЕРЕКЛАДАЧ

1966

1. Лорка Ф. Гарсія. Померлий від кохання; Ромманс про цивільну іспанську гвардію; Гітара: [Вірші] / Пер. з ісп. В. Петрик (псевд. В. Стуса), Ю. Покальчук // Дніпро. – 1966. – № 8. – С. 110-112.
2. Лорка Ф. Гарсія. Романс про чорну зажуру; Сутичка; Крик; Пісня вершника: [Вірші] / Пер. з ісп. В. Петрик (псевд. В. Стуса), Ю. Покальчук // Ранок. – 1966. – № 9. – С. 14-15.

1969

1. Бородулін Р. З тетраптиху «Казани»; Сади; Нічліг: [Вірші] / пер. з білорус. В. Стус // Калинові мости: Антол. мол. білорус. поезії. – К., 1969. – С. 114-116.
2. Гете Й.В. Божественне: [Вірші] / пер. з нім. В. Стуса // Гете Й.В. Твори. – К., 1969. – С. 50-51.
3. Гете Й.В. Майова пісня; Заповіт: [Вірші] / Пер. з нім. В. Петрика (псевд. В. Стуса) // Дніпро. – 1967. – № 7. – С. 101-103; Гете Й.В. Твори. – К., 1969. – С. 45.
4. Черня Ф. Очерети; «Дороги і дороги!..»; Якась незвичайна ніч; Лісове: [Поезії] / пер. з білорус. В. Стус // Калинові мости: антол. мол. білорус. поезії. – К., 1969. – С. 221-223.

1970

Гете Й.В. Літа науки Вільгельма Майстера. – К.: Дніпро, 1970. – 519 с.: іл.

1989

1. З Рільке: [Вірші в пер. В. Стуса] // Визвол. шлях (Лондон). – 1989. – № 1. – С. 87-88.
2. Кіплінг Р. Синові: [Вірші] / пер. з англ. В. Стус // Всесвіт. – 1989. – № 5. – С. 114.
3. Лорка Ф.Г. Гітара; Крик; Пісня вершника: Вірші різних років / Пер. з ісп. В. Стуса / Публ. М. Коцюбинської, Д. Стуса // Наука і культура. Україна: Щорічник. – К., 1989. – Вип. 23. – С. 409.

1990

Рільке Р.М. «Моя душа, коли в ній мовне звук...»: [Вірші австр. поета] / Пер. з нім. М. Орест, В. Стус // Комс. прапор. – 1990. – 24 берез.

1991

1. Енценсбергер Г.М. Трамвайному пасажирові: [Вірш] / Пер. з нім. В. Стуса // Всесвіт. – 1991. – № 9. – С. 45-46.
2. Кіплінг Р.Д. Синові: [Вірші] / Пер. з англ. В. Стуса // Дніпро. – 1991. – № 9. – С. 81.
3. Лорка Ф.Г. Сутичка; Пісня; Мовчання; Малагенья: [Вірші] / Пер. з ісп. В. Стуса // Голос України. – 1991. – 5 січ.
4. Рахель. Мої мерці: [Вірші] / Пер. з івриту В. Стус // Сучасність. – 1989. – № 9. – С. 48; Дніпро. – 1991. – № 9. – С. 81. – (Вміщено варіанти пер., виконаних В. Стусом).
5. Рільке Р.М. Велика ніч; 3 Дуїнських елегій: Четверта елегія; Шоста елегія; Сьома елегія; Восьма елегія; Дев'ята елегія; Десята елегія: Поезії / Пер. з нім. В. Стус // Всесвіт. – 1991. – № 1. – С. 160-169.
6. «Ну, а тепер – Рільке»: Листи до дружини / Підгот. Тексту і приміт. М. Коцюбинської: [Вміщено варіанти пер., виконаних В. Стусом] // Всесвіт. – 1991. – № 1. – С. 177-183.

1993

Рільке Р.М. Осінь («Спадає листя, падає з-за хмар...»): [Вірш] / Пер. з нім. В. Стуса // Схід. часопис. – 1993. – 14 верес.

1995

Лорка Ф.Г. Крик; Малагенья: [Вірші] / Пер. з ісп. В. Стуса // Дивослово. – 1995. – № 3. – С. 49.

Рембо А. Моя циганерія / Пер. з фр. В. Стуса // Рембо А. П'яний корабель: Поезії. – К., 1995. – С. 52.

1997

Целян П. «Кажи і ти...»; «Пасматі сонця...»; Темне око у вересні: Схил; Лиха доля; «Ти можеш...»; «Ландшафт з істотами, захищеними в урни...»;

«Кінець...»; Фуга смерті: [Вірші] / Пер. з нім. В. Стуса; Передм. Л. Череватенка «Чорне молозиво ранку...» // Основа. – 1997. – № 33. – С. 57-65.

1998

1. Гюнтер Й.Х. Арія прощання; Мопассан Гі де. Сільська Венера: [Урив.] / Пер. з нім. та фр. В. Стуса // Сл. і Час. – 1998. – № 1. – С. 18-20.
2. Рільке Р.М. [Вірші] / Пер. В. Стуса // Вікно в світ. – 1998. – № 3. – С. 111-122.

1999

1. Гете Й.В. Майова пісня; Про самотину; Ніч: [Вірші] / Пер. з нім. В. Стуса // Вінниц. газ. – 1999. – 28 серп. – С. 10.
2. Переклади Стуса: [Вірші, уривки з листів поета] // Artline. – 1998. – № 1. – С. 76-79.

2000

100 років юності: Антол. укр. поезії ХХ ст. в англomов. пер. / Упоряд.: О. Лучук, М. Найдан. – Л.: Літопис, 2000. – 878 с.

2001

1. Гете Й.В. «Вислухай увостанне...»; Відвідини; Лугова троянда; Пісня духів понад водами; «Душа – як зайшлася...»; «Нащо, доле, нам даєш пророчо...»; До Вертера; Марієнбадська елегія: [Вірші] / Пер. з нім. В. Стус // Стус В. Листи до сина. – Івано-Франківськ, 2001. – С. 54-68.
2. Целян П. Антологія українського перекладу поезії / Пер. з нім. В. Стус та ін. – Чернівці: Букрек, 2001. – 224 с.

2002

1. Рільке Р.М. Орфей, Еврідіка й Гермес / Пер. В. Стуса // Уліщенко В.В., Уліщенко А.Б. Зарубіжна література: Хрестоматія. 11 кл. – Х., 2002. – Т. 1. – С. 222.
2. Живий голос Василя Стуса: [Звукозапис]. – Б.м.: Тарас Бульба Ентертеймент, 2004. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM)
3. Радинський О. Відживлення Стуса // Дзеркало тижня. – 2004. – 14-20 серп. – С. 16.

МУДРІ ЦИТАТИ НЕЗЛАМНОГО ВАСИЛЯ СТУСА

Життя Василя Стуса — це приклад незламності, принциповості і твердої волі. Він ніколи не намагався бути зручним і не боявся відкрито висловлювати свою позицію.

Людина — це обов'язок, а не титул (народився — і вже людина). Людина — твориться, самонароджується. Власне, хто Ти є поки що? Кавалок глини сирової, пластичної. Бери цей кавалок у обидві жмені і мни — доти, поки з нього не вийде щось тверде, окреслене, перем'яте. Уяви, що Бог, який творить людей, то Ти є сам. Ти є Бог. Отож, як Бог самого себе, мни свою глину в руках, поки не відчуєш під мозолями кремінь. Для цього в Тебе найкращий час — Творися ж!

Наша історія — це все і завжди спочатку, якась постійна гойданина на одному й тому ж місці, мертва хвиля еволюції. (Феномен доби (Сходження на голгофу слави): Розвідка.) Люди, прагнучи світла, викликають власну смерть. Це щастя: мати таку долю, як у мене... Чуюся добре, бо нікому не зробив зла, бо дбав не тільки про себе. І від того мені світло на душі. Долі не обирають... Її приймають — яка вона вже не є. А коли не приймають, тоді вона силоміць обирає нас.

“Я вважаю, що доля Донбасу — це майбутня доля України, коли будуть одні солов’їні співи. Як же можна миритись з тим особливим «інтернаціоналізмом», який може призвести до згуби цілої духовної одиниці людства? Адже ми не прусси, не полаби, нас — за 40 мільйонів. [...] Зараз я читаю українську мову в Горлівці, в російській, звичайно, школі. В Горлівці є кілька (2-3) українських шкіл... В Донецьку таких немає, здається. Отож, картина дуже сумна. У нас немає майбутнього. Коріння нації — тільки в селі, а «хуторянським» народом ми довго не проживем, пам’ятаючи про вплив міста, про армію, про всі інші канали русифікації. На Донбасі (та й не тільки!) читати українську мову в російській школі — одне недоумство. Треба мати якісь моральні травми, щоб це робити. Одна усна заява батьків — і діти не будуть вивчати мови народу, який виростив цих батьків. Хіба це не гопашний театр — з горілкою і шароварами? Обов’язково — німецьку, французьку, англійську мови, які завгодно, крім рідної”.

З листа до Андрія Малишка, 1962

Ще зневажаю політиків. Ще – ціную здатність чесно померти.
Це більше за версифікаційні справи!

Коли Ти матимеш свій характер — щоб був по Тобі і щоб був міцний, то буде найважливіше — за всякі там університети. Бо характер — це фундамент для майбутньої будівлі. Коли він міцний, то на ньому можна зводити хмарочоси, він витримає будь-яке навантаження. Людський характер, правда, на відміну од будівлі, виробляється чи не на все життя. Кожен великий іспит життєвий показує, чого вартий підмурок. Він може зруйнуватися — коли слабкий (орли стають свиньми), може підруйнуватися, а може не тільки витримати все, а ще й зміцніти. Як на мене, люди зі своїм характером без вищої освіти кращі за людей із ромбом, але без характеру.

Мені подобаються люди, що, як кажуть, “пруть буром”, тобто, мають свій норов. Ці люди — нещасливі в житті, зазнають усіляких страждань (щасливі — здебільшого безхребетні, ті, що, як покірне телятко, дві матки ссуть). У житті доводиться обирати: або цікаву муку або нецікаве щастя. Більшість, звичайно, обирає щастя, хай і нецікаве (точніше: вони воліють цікавого щастя, але здобувають украй нецікаве).

Долі не обирають... Її приймають — яка вона вже не є. А коли не приймають, тоді вона силоміць обирає нас.

За своєю душею треба стежити так само, як за тілом. Коли я був у Твоєму віці, то регулярно влаштовував собі сповідь: що ти зробив за місяць чи два доброго, що злого. І картав себе за недобре. І виробив був добру здатність — дбати про душу. Чиста, світла душа — то запорука людського здоров'я. І завжди приємно було згадати все, що ти зробив доброго. Бо тільки добре вводить нас у коло інших людей, робить їх братами, а не просто сусідами.

Так само — дбай про своїх друзів. Вони повинні бути чисті, добрі. Інших друзів — не треба. А добрі друзі допомагають рости і ставати кращим...

Любов — то, може, єдина справжня квітка, подарована людині Богом. Тільки в любові людина розумна. І навіть: що більше, дужче любиш — то розумнішаєш. Інших квіток, кращих за цю, квітку любові, я не знаю.

Не знаю, чи є в Тебе дівчина. Коли є (чи — коли буде) —
намагайся, щоб вона була вища за Тебе. Тобто, щоб Ти
дотягався до неї, а не опускався. Коли ж вона надто земна, то
вигадай їй — небесною, і вона стане небесніти. Але краще, щоб у
неї було і землі, і неба. Дівчина має надати Тобі змогу —
кращати, а не гіршати.

Терпи, терпи, терпи — терпець тебе шліфує,
Сталить твій дух — тож і терпи, терпи.

Кожен кат любить червоне вино, нагріте до 36 градусів.

Люди, прагнучи світла, викликають власну смерть.

І думка така: поет повинен бути людиною. Такою, що, повна любови, долає природне почуття зненависти, звільнюється од неї, як од скверни. Поет – це людина. Насамперед. А людина – це, насамперед, добродій. Якби було краще жити, я б віршів не писав, а – робив би коло землі.

Буває часто: людина знає бозна-скільки, але розмовляти з нею вкрай нудно, бо вона нічого не тямить розповісти цікаво: в неї нема свого стержня, хребта, до якого кріпиться вся кісткова система. Тобто, така людина не має самої себе (все інше — телевизор, машину, дачу, штани, професію — має!). Це гарба сіна, сяк-так наваленого на купу, під якою пищить, як руда миша, квола натурочка маминого мазунчика — хай навіть і з сивим волоссям на голові. Це — вкрай безнадійний варіант людського існування, бо тут уже ніхто не порятує — коли немає самого себе. А коли людина має себе, свій хребет, свій центр, свою основу, свою гравітацію, сказати б, тоді все падає на свої місця — і людина схожа на Ейфелеву чи Останкінську башту, а не на гарбу сіна.

Митець потрібен своєму народові та й усьому світові тільки тоді, коли його творчість зливається з криком його нації.

Будинки — філософи! Наймудріші філософи. Бо мовчать.

Як добре те, що смерти не боюсь я: і не питаю, чи тяжкий мій хрест, що перед вами, судді, не клонюся: в передчутті недовідомих верст...

Жити — то не є долання меж, а навикання і самособоюнаповнення.

Я не націоналіст. Навпаки, я вважав за потрібне робити так, аби серед певної частини українців розвіяти дурман самозакоханости, антисемітизму, загумінкової обмежености. Так само за потрібне я вважав робити так, щоб серед певної частини росіян, євреїв і т.д. розвіяти дурман неповаги до української мови, культури, історії, неповаги до праці селянина, що гречно причащає усіх нас хлібом і сіллю від своїх мозолів.

З листа до першого секретаря ЦК КПУ Петра Шелеста, 1972.

Зле жити без ідеалів, але не менше зле — з ідеалами. Втім, уточнити смисл слова “жити” я б не наважився: у мої 46 років воно таке ж таємниче, як і в Твої. Роки пішли тільки на те, щоб сказати: і не це, і не це, і не це.

Не знаю, чи Ти повторював ці слова, чи, може, тільки доповідаєшся: життя — це праця, любов, футбол, боротьба, щастя, мандри, навчання і т. д. Стверджуєш, щоб завтра засумніватися: воно — не тільки праця, любов, футбол і т. д. Людина існує не пізнанням (хоч — і пізнанням), не працею (хоч — і працею), не любов'ю (хоч — і нею). Людина живе, щоб жити. Дуже неокреслено, але окресленіше не сказав ще ніхто.

Бери од кожної пори свого життя те, що вона тобі пропонує. Вимагати од часу — і немудро, і негідно, може. Але — і не пливи за течією. Будь собою — тобто, виробивши тверді орієнтири, що таке добро і що зло, виростай у їхньому магнітному полі, аби по ньому все в тобі скристалізувалося (так Вернадський писав, згадуючи геологічні структури). Ідеал є один — добра і справедливості, чесності і любові. Іншого, мабуть, нема. Ще додаю — ідеал Краси.

Завжди любити, щоб завжди помилятися. Але — завжди любити. І відтак існувати, а існувати — це помилятися.

Насамперед, сину, я хочу, щоб Ти мав свій характер, а не був розмазнею, манною кашею для беззубих. Виробляй його постійно, не поступайся своєю волею перед обставинами. Бо Ти — це, насамперед, Твоя воля (бажання, мета, впертість і т.д.). А воля міцніє в подоланні перешкод.

Намагайся зрозуміти інших людей, бачити в їхніх життях їхню правду, яку треба приймати, а не оспорювати. Отож, суди про людей не зі своєї позиції тільки, а й з їхньої. Ще краще — з кількох позицій. А як би вчинив тут П'єр Безухов чи Роберт Джордан чи Мартін Іден, наприклад? Для цього треба мати щедre серце. Живуть же по-своєму дерева і квіти, жаби і ластівки, щурі й соколи. І претензій до них ніхто не ставить. Так і люди.

Як мені досягнутися до того дня, коли все буде гаразд? Скажіть мені. Монтеню, Платоне, Сковородо, Канте — скажіть мені. Хтось бере слово? Мовчання. Одноголосне. Як на профспілкових зборах. Профспілка глухонімих. Жодного зауваження до порядку денного. Згода, бо все — ніби повз їхні вуха.

Поступово перетворюєшся на власний архів, дорогий, як померлий родич.

Від горілки шлях до витверезника, від гашиша — до в'язниці,
за читання книжок платимо життям. Народився — щоб
читати.

Я вже Тобі радив, сину — вести щоденник? Веди його.
Це виробляє стиль, спонукує до глибшого думання.
Нехай це буде щоденник Твоїх почувань, емоцій, думок.
У ньому Ти ніби стаєш жити в двох особах: той — що
живе, і той, що спостерігає за собою. Ніби існуєш у двох
проекціях. Це ніби перше збагнення Вічності, таємниче
циганське дзеркало, яке ворожить, нічого ясно не
кажучи, а тільки натякаючи (знаєш мову ворожок?).

Погані фільми дивитися — шкідливо, як і погані читати
книги. Вони зменшують, а не збільшують читача. Краще
вже — кудись у парк, ліс, на озеро, в концерт. Бійся
телевізора, подивляйся тільки справжній мінімум. Є такі
хвороби, які непомітно посідають людину. Одна з них —
любов до телепередач.

ЛИСТИ, ЗАЯВИ

«...основна цінність Стусових листів... Передовсім, це «біографія душі непересічної людської особистості в екстремальних умовах».

М. Коцюбинська

1. В пам'ять Василя Стуса: [Передрук урив. з заяви В. Стуса «Я обвинувачую», з «Таборового зошита» та поезії «Господи, гніву пречистого...»] // Укр. сл. (Париж). – 1985. – 20 жовт.
2. Василь Стус у своїх листах: [Листи В. Стуса до В. Дідківського] / Підгот. листи і прим. до друку М. Коцюбинська; Передм. В. Дідківського // Вітчизна. – 1995. – № 7/8. – С. 103-112.
3. Василь Стус: «Хто проти тиранії – встаньте»: [Листи до А. Лазоренка] / Публ. А. Лазоренка // Голос України. – 1993. – 6 січ. – С. 13.
4. Відкритий лист до Івана Дзюби [1975] // Сучасність (Мюнхен). – 1976. – № 11. – С. 84-86.
5. Відкритий лист: До Президії Співки письменників України; Копія: Секретареві ЦК КПУ Ф.Д. Овчаренкові; Копія: Редакції журналу «Всесвіт»: [Відповідь на ст. О. Полторацького проти С. Караванського та В. Чорновола «Ким опікуються деякі гуманісти?»] // Сучасність (Мюнхен). – 1969. – № 4. – С. 76-81.
6. Голові Президії Верховної Ради СРСР [М.В.] Підгорному від В. Стуса: [Заява] від 1 серп. 1976 р. // Василь Стус в житті, творчості, спогадах та оцінках сучасників / Упоряд. і ред.: О. Зінкевич, М. Француженко. – Балтимор; Торонто, 1987. – С. 78.
7. Голові Президії Верховної Ради УРСР О.П. Ляшкові.
8. Секретареві ЦК КПУ Ф.Д. Овчаренкові: [Лист на захист І. Сука, викладача Донец. мед. ін-ту, заарештов. у черв. 1970 р.] // Шлях перемоги (Мюнхен). – 1971. – 31 жовт.; Укр. вісн. (Балтимор-Вінніпер). – 1971. – С. 38-40.
9. Два листи Василя Стуса / Публ. і комент. Р. Кудлика // Дзвін. – 1991. – № 6. – С. 156-157.
10. До Президії Верховної Ради СРСР: [Заява В. Стуса від 1 серп. 1976 р.] // За вільну Україну (Львів). – 1990. – 4 верес.

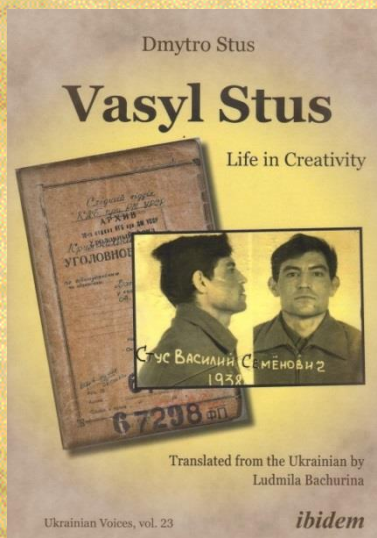
11. До президії Спілки письменників України «Боягузтво – друге наймення підлості»: [Лист] // Укр. сл. (Париж). – 1969. – 4, 11 трав.; Шлях перемоги (Мюнхен). – 1969. – 4, 11 трав.
12. До ЦК КПУ; До КДБ при Раді Міністрів УРСР: [Заява] від 28 лип. 1970 р. // Мороз В. Есеї, листи й документи. – [Б.м.], 1975. – С. 194-196. – (Сусп.-політ. б-ка, № 19; [Сер.] «Документи», № 9).
13. До ЦК КПУ; До КДБ при Раді Міністрів УРСР: [Лист 28 лип. 1970 р.] // Чорновіл В. Твори: В 10 т. / Упоряд. В. Чорновіл; Передм. М. Косів. – К., 2006. – Т. 3. – С. 302-305.
14. До ЦК КПУ, до КДБ при Раді Міністрів УРСР: [Лист на захист В. Мороза] // Укр. вісн. (Балтимор-Вінніпег). – 1971. – № 3. – С. 28-30.
15. З листів Василя Стуса / Передм., підгот. до друку і прим. М. Коцюбинської // Зона. – 1994. – № 8. – С. 3-12.
16. З селища ім. Матросова в Магадані – до України: [Листи М. Коцюбинській, С. Кириченко, Ю. Бадзю, Л. і Н. Світличним, П. Стокотельному, Р. і Б. Довганям. 1977 р.] / Вступ. ст., підгот. тексту й комент. Д. Стуса // Сл. і Час. – 1998. – № 1. – С. 20-24.
17. Заява про створення громадського комітету захисту Ніни Строкатої: [Серед ін. її підписав В. Стус] // Укр. сл. (Париж). – 1972. – 24 верес.; Укр. вісн. (Париж-Балтимор). – 1972. – № 4. – С. 140-142; Сучасність (Мюнхен). – 1973. – № 1. – С. 119-120.
18. Корогодський Р. «Запротоколюйте мою заяву...»: [В ст. вміщено лист В. Стуса до А. Малишка про долю укр. мови] // Літ. Україна. – 1990. – 11 січ.
19. Лист Василя Стуса до Левка Лук'яненка (с. ім. Матросова, 9 листоп. 1977 р.) // Сучасність (Мюнхен). – 1988. – № 2. – С. 108-116.
20. Лист до Андрія Малишка. 12 груд. 1962 р. // Літ. Україна. – 1990. – 12 січ.
21. Лист до приятелів: (Урив.) / Підгот. Д. Стус // Прапор. – 1990. – № 2. – С. 105-108
22. Листи Василя Стуса до Віри Вовк. 16.X.69 // Сучасність (Мюнхен). – 1989. – № 9. – С. 35-50.
23. Листи Василя Стуса до Любомири та Зоряна Попадюків. (1977-1979 рр.) / [Підгот. З. Попадюк] // Укр. вісн. – К.; Л., 1987. – № 8. – [Самвидав.] журн. з України. – Передрук: Закордон. Представництво Укр. Гельсінк. Спілки, 1988. – С. 69-79.

24. Листи Василя Стуса до сина і дружини // Сучасність (Мюнхен). – 1989. – № 1. – С. 87-93; № 9. – С. 115-149.
25. Листи до Івана Світличного / [Перед. сл. Л. Світличної «Писати важко», с. 135-136] // Кур'єр Кривбасу. – 2002. – Лют. – С. 136-152.
26. Листи до сина: [Урив. з однойм. кн.] // Буковин. віче. – 2001. – 10 жовт.
27. Листи із слідчого ізолятора: [Після серпнев. подій листи В. Стуса, адресовані тодіш. керівництву ЦК Компартії України, із спецхову передані на держ. зберігання до Центр. арх. громад. об-нань України] / Авт. передм. Р. Пиріг // Політика і час. – 1992. – № 1. – С. 82-87.
28. Над Бажановими перекладами: [Лист до дружини від 7.12.1973 р. про пер. М. Бажаном поезій Р.М. Рільке] / Авт. вступ. замітки М. Коцюбинська // Голос України. – 1994. – 3 груд. – С. 11.
29. «Народе мій. До тебе я ще верну...»: [Листи] / Вступ. сл. М. Стрельбицького // Вінниччина. – 1993. – 6 січ. – (Спец. вип. «Хочу все знати»).
30. «Не одлюби свою тривогу ранню...»: [Листування В. Стуса з О. Орачем] / Післясл. О. Орача // Літ. Україна. – 1990. – 8 берез. – С. 5: фото.
31. «Ну, а тепер – Рільке»: Листи до дружини / Підгот. тексту і прим. М. Коцюбинської: [Вміщено варіанти пер., виконаних В. Стусом] // Всесвіт. – 1991. – № 1. – С. 177-183.
32. «Обов'язок сина народу – відповідальність за цей народ»: (Із листа В. Стуса до приятелів) // Гомін України. – 1978. – 3 трав. (№ 19).
33. Письмо из ссылки [до І. Корсунської] // Рус. мысль (Париж). – 1985. – 11 окт.
34. Синові Дмитрові: [Лист] // Подолія. – 1994. – 6 січ.
35. Я обвинувачую: [З концтабору Дубровлаг, 1975] // Визвол. шлях. (Лондон). – 1975. – № 12. – С. 1407-1410; Рус. мысль (Париж). – 1975. – 30 окт.; Сучасність (Мюнхен). – 1976. – № 1. – С. 44-47; Нові дні (Торонто). – 1976. – № 2. – С. 26-28.
36. Я обвинувачую!: [З концтабору Дубровлаг, 1975]; 3 таборового зошита: [Фрагм.] // За вільну Україну (Львів). – 1990. – 4 верес.

ТВОРИ ВАСИЛЯ СТУСА В ПЕРЕКЛАДАХ

Провідний азербайджанський поет Салім Бабуллаогли переклав низку віршів Василя Стуса на азербайджанську мову. Це один із поодиноких випадків, коли поет світового рівня взявся за переклад творів Василя Стуса. Добірка, надрукована в "Літературній газеті" ("Эдебият") є частиною великої антології української поезії XX ст. в перекладах провідних азербайджанських поетів, що має вийти друком до кінця року.

Світ побачив англomовний переклад книги Дмитра Стуса «Василь Стус: життя як творчість», переклад Людмили Бачуріної.

Книгу опубліковано за підтримки програми Translate Ukraine Українського інституту книги.

29 вересня 2022 р. вийшла друком книга-білінгва віршів Василя Стуса у перекладі та упорядкуванні славіста світового рівня Жоржа Ніва.

Це унікальний приклад того, як вчений і перекладач світового рівня спеціально вивчив українську мову аби представити франкомовному читачеві Василя Стуса.

"Ця перша спроба перекладу віршів Василя Стуса французькою мовою має просту мету - кількадесятьма віршами показати велич його поетичного виявлення. Я вже переклав близько 300 його поезій. Сподіваюся, що скоро зможу представити французькій аудиторії більш "повного" Стуса. Проте сьогодні, коли саме існування України знову під загрозою, поезія Стуса видається мені особливо необхідною, адже вона є формою відповіді на це брутальне заперечення. Так, Україна існує. Так, віра в Україну живила її найбільших поетів..."

Ця книжка - Стусова "відповідь тим, хто заперечує існування України: ми тут, ми назавжди" (Жорж Ніва).

Англійською мовою

1. «Poems by Vasyl Stus»: [Три вірші] / Пер. В. Рич // The Ukrainian Review (London). – 1973. – № 2. – С. 55-56.
2. [Переклад одного вірша] // «Ukrainian Herald»: Underground Magazine from Ukraine. Issue IV. – Munich: ABN Press Bureau, 1972. – Р. 30.
3. «Untitled»: [Вірш] / Пер. В. Грушкевича // Smoloskyp. – 1978. – № 1. – С. 9.
4. «Stus, the poet»: [Три вірші] / Пер. В. Грушкевича // Smoloskyp. – 1981. – № 11. – С. 9.
5. «Sleepless night»: [Вірш] / Пер. В. Рич. – Віра (Нью-Йорк). – 1985. – Ч. 4 (Жовт.-груд.) – С. 16; Australian-Ukrainian Review (Melbourne). – 1985. – Vol. IV, № 4. – С. 11.
6. «The poetry of Vasyl Stus: [Десять віршів у пер. І.-Є. Мостович]. – Smoloskyp. – 1986. – № 30. – С. 11-12.
7. «Four poems by Vasyl Stus» / Пер. М. Царинника // The Ukrainian Weekly. – 1986. – № 35. – 31 August. – С. 9.
8. «A Gulag Notebook»: [П'ять віршів] / Translated by Marco Garynnyk and George Luckij // The Washington Times (Washington). – 1985. – 28 August.
9. «Excerpts from Vasyl Stus's notebook». Stus, Vasyl: The Life and Death of a Ukrainian poet / Translated by Marco Garynnyk and George Luckij // The Ukrainian Weekly. – 1985. – № 37, 38.
10. Selected poems: [Вибрані твори] / Пер., ред. та приміт. Я. Ласовського. – Нью-Йорк, 1987. – 166 с. – Англ.

Італійською мовою

Українська поезія в Італії – Poesia ucraina in Italia / Пер. італ. І. Труша. – Чернівці: Місто, 1999. – 71 с.: іл., портр. – Текст парал.: укр., італ.

Німецькою мовою

[Один вірш / Пер. В. Вовк]. – Der Baum / Ред. Wira Wowk: Ukrainische kunst heute. – Rio de Janeiro: Companhia Brasileira de artes gráficas, 1975.

ЛІТЕРАТУРА ПРО ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ ВАСИЛЯ СТУСА

ВАСИЛЬ СТУС: ПОЕТ І ГРОМАДЯНИН. КНИГА СПОГАДІВ ТА РОЗДУМІВ / УКЛАДАЧІ : ВАСИЛЬ ОВСІЄНКО, ДМИТРО СТУС, АНАТОЛІЙ БОЛАБОЛЬЧЕНКО ТА ІН. – К. : КЛЮ, 2020. - 684 С.

У 2020 році виповнилось 35 років від дня загибелі Поета у мордовських таборах.

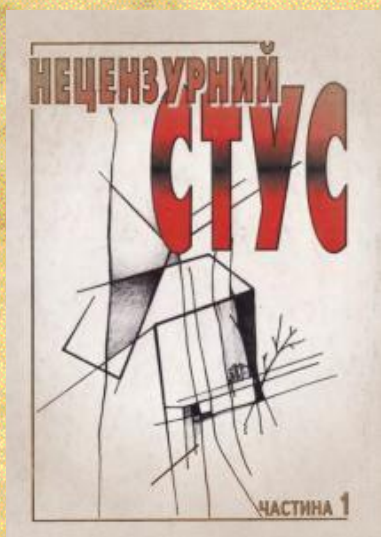
Духовний подвиг Василя Стуса не пропав марно. Доказ тому — зростання інтересу до його творчості й особи. До цієї книжки увійшли спогади та роздуми друзів, знайомих і родичів, які вважали своїм обов'язком зберегти правдивий його образ для майбутніх поколінь. Хтось написав чи розповів по свіжому сліду, і ці свідчення найцінніші, інші — з відстані часу, і це виважені оцінки.

Поет і Громадянин — це не дві різні Стусові іпостасі. Це цілісна Особистість не лише національного, а вселюдського масштабу. У цьому переконуєшся, читаючи свідчення й оцінки людей різних національностей і різного світогляду. Але також ці свідчення показують нам живого Василя Стуса, з його радощами, сумнівами та вибором. Такий погляд на великого поета дуже важливий, адже дозволяє за канонічним образом побачити саме Людину.

ВАСИЛЬ СТУС В ЖИТТІ, ТВОРЧОСТІ, СПОГАДАХ ТА ОЦІНКАХ СУЧАСНИКІВ. – БАЛТИМОР ; ТОРОНТО : СМОЛОСКИП, 1987. – 464 С. – (РОЗСТРІЛЯНА Й ЗАБОРОНЕНА ТВОРЧИСТЬ ДІЯЧІВ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ; Ч. 1).

У збірку увійшли праці Ніни Строкатої, Івана Світличного, Святослава Караванського, Марти Тарнавської, Рольфа Аппеля, Галі Мазуренко, Яра Славутича, Надії Світличної, Катерини Штуль, Миколи Вороного, Сергія Солдатова, Михайла Хейфеца, Леоніда Плюща, Остапа Тарнавського, Богдана Рубчака, Леоніда Рудницького, Юрія Шевельова, Людмили Волянської, а також листи, виступи та матеріали у справі Василя Стуса.

НЕЦЕНЗУРНИЙ СТУС : У 2-Х Ч. Ч. 1 / УПОРЯД. Б. ПІДГІРНИЙ ; ХУДОЖ. ОФОРМ. Г. ТКАЧИК. – ТЕРНОПОЛЬ : ПІДРУЧНИКИ І ПОСІБНИКИ, 2002. – 131 С.

НЕЦЕНЗУРНИЙ СТУС : У 2-Х Ч. Ч. 2 / УПОРЯД. Б. ПІДГІРНИЙ ; ХУДОЖ. ОФОРМ. Г. ТКАЧИК. – ТЕРНОПОЛЬ : ПІДРУЧНИКИ І ПОСІБНИКИ, 2003. – 320 С.

Це видання по-своєму унікальне, тому що тут зібрані свідчення рідних, друзів поета, близьких по духу йому людей, тих, хто був поряд з ним в останні дні його життя, і тих, кого доля звела з ним випадково. У цих спогадах вимальовується трохи інший образ поета, ніж твориться зараз у масовій літературі. Для спеціалістів-літературознавців, студентів-філологів, широкого кола читачів.

СТУС Д. В. ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ ВАСИЛЯ СТУСА : ДОСЛІДЖЕННЯ. – К. : ФОТОВІДЕОСЕРВІС, 1992. – 87 С.

Завдяки синові Василя Стуса — Дмитру — маємо кілька упорядкованих збірок поезій та уявлення про життя і творчість цієї незвичайної людини — окраси української нації. Так, однією з зазначених книг в серії «Письменники України та діаспори» стала книга «Життя і творчість Василя Стуса» в серії «Бібліотека українця».

ДМИТРО СТУС. ВАСИЛЬ СТУС: ЖИТТЯ ЯК ТВОРЧІСТЬ". - ДУХ І ЛІТЕРА, 2019. – 384 С.

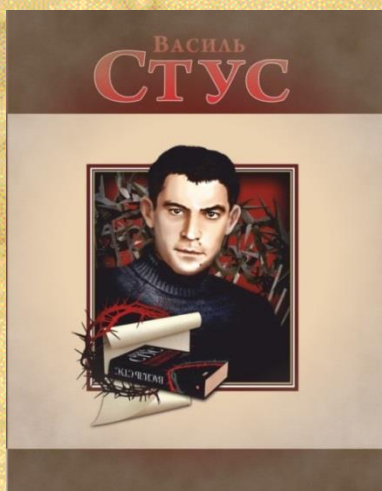
Ніхто не знає, в чому полягає загадка слави. Часто трапляється, що про когось, хто все життя перебував у епіцентрі подій, забувають відразу після смерті. До Василя Стуса широка відомість прийшла після перепоховання в 1989-му. Що цьому причиною: поетична творчість? героїка життя? непримиренність позиції? здатність перейматися чужим болем? На ці та інші питання пробує знайти

відповіді син поета – Дмитро, який майстерно поєднує об'єктивні біографічні відомості про життя Василя Стуса з власними спогадами і спостереженнями про батька, парадоксально зіставляє контексти, змішує високий науковий та белетристичний стилі.

ДЗЮБА С., КІРСАНОВ А. ЗАБОРОНЕНИЙ. ІСТОРІЯ ЖИТТЯ І БОРОТЬБИ ВАСИЛЯ СТУСА. – ХАРКІВ: ФАБУЛА, 2019. – 176 С.

Колишній аспірантці, яка працювала над дисертацією про життя і творчість видатного поета Василя Стуса, а нині за волею обставин стала медсестрою, запропонували доглядати помираючу від важкої хвороби жінку. Як виявилось важкохвора у минулому була полковником КДБ і багато разів зустрічалася зі Стусом, особливо в останні дні його життя. У романі надзвичайно насичено змальовано життя поета на його рідній Донеччині, в оточенні друзів, педагогів і літераторів, і в концтаборі — де утримували в'язнів совісті, ставлячи їм у провину їхні переконання. Чимало уваги приділено у романі й долі останньої рукописної збірки поета.

ОЛЕГ ДОРОШЕНКО. ВАСИЛЬ СТУС. – ХАРКІВ: ФОЛІО, 2016. - 128 С.

Трагічна доля судилася Василю Стусу — талановитому українському поету, прозаїку, перекладачу, літературознавцю, правозахиснику, одному з найактивніших представників українського культурного руху 1960-х років. Він був людиною, не здатною на компроміси, яка завжди йшла шляхом правди і заплатила за це власним життям.

КИРИЧЕНКО СВІТЛАНА. ПТАХ ПІДНЕБЕСНИЙ. СПОГАДИ ПРО ВАСИЛЯ СТУСА. – К.: СМОЛОСКИП, 2016. – 160 С.

Багатство та унікальність свідчень Світлани Кириченко про Василя Стуса неоціненні. Вони органічно доповнюють її «великі спогади» — «Люди не зі страху».

За спогади про В. Стуса Кириченко стала лауреатом літературного конкурсу «Шістдесятники», оголошеного 1996 року Спілкою письменників і фірмою «КЕБОТ».

КІПІАНІ ВАХТАНГ. СПРАВА ВАСИЛЯ СТУСА. ЗБІРКА ДОКУМЕНТІВ З АРХІВУ КДБ УРСР. - ХАРКІВ: VIVAT, 2022. – 688 С.

Правда про кримінальну справу, життя і смерть Василя Стуса. У книжці зібрано архівні документи з кримінальної справи Василя Стуса, покази свідків, листи поета з тюрми, спогади його рідних та друзів. Ознайомившись із наведеними матеріалами, читачі дізнаються про невідомі факти щодо життя, ув'язнення та загибелі Стуса, які досі охороняли під грифом «Секретно».

ПУНІНА ОЛЬГА. ЛЮДИНА БЕЗ ШКІРИ. ПСИХОТИП ВАСИЛЯ СТУСА: РОЗВІДКА-НАРИС. – БРУСТУРИ: ДИСКУРСУС, 2022. – 160 С.

Двадцять днів, проведених разом із Василем Стусом 1972 року в камері київського КДБ, дали можливість фаховому лікарю-психіатру Семену Глузману поставити йому незалежний «діагноз»: Василь Стус — це людина без шкіри, яка гостро відчувала фальш, брехню і чужий біль. Такою, настільки промовистою і влучною, метафорою Семен Глузман фіксує одну з ключових відносних констант Стусової індивідуальної своєрідності: йдеться про вразливість людини, яка гостро відчуває. Цей нарис — намагання збагнути спектр душевного життя експансивної постаті Василя Стуса, її стабільної внутрішньої конституції зі схильностями, потенціалами і самовираженням, а отже, відчитати форми взаємин письменника зі світом.

МАТЕРІАЛИ ПРО ВАСИЛЯ СТУСА НА ШПАЛЬТАХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ

1. А. Сахаров обороняє Василя Стуса // Свобода. - 1980, 21 листопада.
2. Академік Сахаров виступив на захист Василя Стуса // Америка. - Філадельфія, 1980. - 16 грудня. - С. 1.
3. Аппель Рольф. Некролог Василеві Стусові, українському поетові, що загинув у таборі праці [Вірш у перекладі з німецької Анни-Галі Горбач] // Сучасність. - 1986. - Травень (ч. 5). - С. 116-117.
4. Білоцерківець, Н. Мій Стус : 70 років тому народився один з найбільших поетів XX століття / Н. Білоцерківець // Українська культура. - 2008. - № 1. - С. 6-7.
5. Бойчук Богдан. Вчитуючися в палімпсести Василя Стуса // Свобода. - 1986. - 18, 19, 20 і 21 листопада.
6. Бризгун-Соколик Оксана. Торонто вшанувало Василя Стуса // Новий шлях. - 1985. - 19 жовтня (ч. 42). - С. 3.
7. В. Стус і В. Чорновіл засуджують І. Дзюбу // Америка. - 1976. - 21 вересня (ч. 132). - С. 1, 4.
8. В. Стусові признали літературну нагороду // Свобода. - 1982. - 25 серпня.
9. Вавілов, С. Дні пам'яті Василя Стуса в Острозькій академії / С. Вавілов // Світогляд. - 2008. - № 1. - С. 12-13.
10. Василеві Стусові загрожує новий суд // Свобода. - 1979. - 7 квітня (ч. 78). - С. 1.
11. Василя Стуса засуджено на 15 років // Свобода. - 1980. - 17 жовтня (ч. 222). - С. 1.
12. Василя Стуса „перевиховують” // Сучасність. - 1979. - Лютий (ч. 2). - С. 112-115.
13. Василь Стус // Українська Гельсінкська Група, 1978-1982. Документи і матеріали. - Торонто-Балтимор: Смолоскипі, 1983. - С. 747-750.

14. Василь Стус: звернення ЗП Української Гельсінкської Групи // Українське слово. - Париж, 1985. - 29 вересня (ч. 2288).
15. Василь Стус вимагає суду над ворогами українського народу // Новий шлях. - Вінніпег, 1976. - 24-31 січня. С. 12.
16. Василь Стус: не можна сидіти, склавши руки // Свобода. - 1978. - 2 березня (ч. 47).
17. Василь Стус – нова жертва терору // Українське слово. - Париж, 1985. - 22 вересня (ч. 2287).
18. Василь Семенович Стус : біографічна довідка // Вісник репресій в Україні. Випуск 5. - Нью-Йорк, ЗП УГГ, 1981. - С. 39.
19. Василь Стус як дзеркало української незалежності // Безпека життєдіяльності. – 2009. – № 8. – С. 37-38.
20. Віват, Г. Лірика Василя Стуса: роль духовного виміру / Г. Віват // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2007. – № 2. – С. 36-38.
21. Він жив – любив і не набрався скверни // Екран. - Чікаго, 1985. - ч. 134-137. - С. 1.
22. Вірний Микола. Смерть нездоланного // Народна воля. - Скрантон, 1985. - 17 жовтня (ч. 41, 24 жовтня); 31 жовтня (ч. 42).
23. Волянська Людмила. Прощай, Україно, моя Україно, чужа Україно, навіки прощай!.. На смерть Василя Стуса // Наше життя. - Нью-Йорк, 1985. – жовтень (ч. 10,). - С. 2-11.
24. Горбач Анна-Галя, Гайнріх Белль і генерація шістдесятників // Сучасність. - 1986. - січень (ч. 1). – С. 87-91.
25. Гурко Стефанія. Світовий конгрес письменників у Торонто. 400 його учасників підписали телеграму до Брежнєва, домагаючись звільнення Василя Стуса // Новий шлях. - Торонто, 1981. - 24 жовтня (ч. 43).
26. Даниленко, О. В. Василь Стус: біографія / О. В. Даниленко // Видатні постаті в історії України ХХ ст. – К.: Вища школа, 2011. – С. 328-330.
27. Довгань, Маргарита. Живий Стус : штрихи до портрета : [розмова / вів І. Сюдюков] / М. Довгань // День. – 2020. – 25-26 верес. (№ 181-182). – С. 4-5.

28. Жулинський, М. Василь Стус. Феномен доби / М. Жулинський // Жулинський, М. Українська література: творці і твори : учням, абітурієнтам, студентам, учителям. – 2011. – С. 1070-1088.
29. Журбелюк, Г. Наша пам'ять про Великого Українця і українська ментальність : до 70-річчя В. Стуса (1938-1985) / Г. Журбелюк // Визвольний шлях. – 2007. – № 12. – С. 7-16.
30. Зборовська, Н. Василь Стус: до історії проблемного тлумачення / Н. Зборовська // Дивослово. – 2009. – № 5. – С. 40-46.
31. Кіпіані, Вахтанг. Медведчук і сьогодні судить Стуса / В. Кіпіані // Український тиждень. – 2020. – № 30. – С. 41.
32. Ключко, Л. Стус змушує нас думати / Л. Ключко // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2007. – № 6. – С. 133.
33. Коляда, Ігор. історія жертвовного кохання. Василь Стус і Валентина Попелюх / І. Коляда, Д. Іванов // Початкова освіта. – 2021. – № 9-10. – С. 102-113.
34. Лозинський, Аскольд С. "Як добре те, що смерті не боюсь я і не питаю, чи тяжкий мій хрест" : до роковин загибелі Василя Стуса / А. С. Лозинський // Українська літературна газета. – 2020. – 28 серп. (№ 17). – С. 3.
35. Лук'янчук, Георгій. „Заборонений” (птах у клітці) : скандальний фільм про Стуса / Г. Лук'янчук // Українське слово. – 2019. – 12 верес.-24 верес. (№ 35-36). – С. 16-17.
36. Лук'янчук, Георгій. У столиці з'явилися меморіальні дошки Василю Стусу та Івану Світличному / Г. Лук'янчук // Українське слово. – 2021. – 24 груд.-23 січ. (№ 1-2). – С. 6.
37. Марко, В. У поетичному полі інтертексту / Василь Марко // Слово і час. – 2011. – № 1. – С. 109-110.
38. Матвіюк, Кузьма. Табірні спогади : до 83-річчя з дня народження В. Стуса / К. Матвіюк // Українська літературна газета. – 2021. – 15 січ. (№ 1). – С. 3.
39. Михайлова, Тетяна. Василь Стус і Осип Мандельштам: на перетині поетичних світів / Т. Михайлова // Слово і час. – 2020. – № 5. – С. 21-35.

40. Михайлова, Тетяна. Проблема національної ідентичності та творчої індивідуальності у прозових текстах Василя Стуса і Чеслава Мілоша / Т. Михайлова // Слово і час. – 2022. – № 2. – С. 69-85.
41. Наєнко, Михайло. Василь Стус як пульсар / М. Наєнко // Літературна Україна. – 2020. – 31 жовт. (№ 41-42). – С. 4-5.
42. Новосельська С. В. Василь Стус: "Крізь сотні сумнівів я йду до тебе, добро і правдо віку : літературний проєкт. 11 клас / С. В. Новосельська // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2020. – № 22-24. – С. 25-28.
43. Овчаренко, Едуард. Перший художній фільм про Стуса / Е. Овчаренко // Демократична Україна. – 2019. – 13 верес. (№ 35-36). – С. 12.
44. Приходченко, К. Бунтарські мотиви поезії Василя Стуса / К. Приходченко // Українська мова та література. – 2010. – Ч. 16. – С. 13-16.
45. Пуніна, Ольга. «Заборонений»: Стус кінематографічний / О. Пуніна // Слово і час. – 2022. – № 3. – С. 64-77
46. Рябікіна, А. Самобутнє плетиво життя й творчості Василя Стуса : конспект уроку-дослідження (11 клас) / А. Рябікіна // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2008. – № 1. – С. 28-33.
47. Світлична, Н. Інтерв'ю, присвячене творчості Василя Стуса : з передавань радіо "Свобода" 8 і 9 вересня 1985 року / Н. Світлична // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2008. – № 3. – С. 99-104.
48. Соловей, Е. Досвід духовного самозбереження / Е. Соловей // Слово і час. – 2007. – № 5. – С. 88-90.
49. Стебельська, А. За Україну його замучили... (Василь Стус) / А. Стебельська // Родина і Україна. – Вінниця : Державна картографічна фабрика, 2009. – С. 246-252.
50. Стус, Д. Василь Стус людина – легенда / Д. Стус // Світогляд. – 2008. – № 1. – С. 10-11.
51. Сюдюков, І. Дорівнятись до Стуса / І. Сюдюков // День. – 2021. – 11-12 черв. (№ 93-94). – С. 30.

52. Сюдюков, І. Той, хто не гнув голови : громадянська та етична позиція В. Стуса з першоджерел / І. Сюдюков // День. – 2009. – 4 верес. – С. 8
53. Титаренко, Н. Василь Стус – талановитий критик ХХ століття / Н. Титаренко // Українська мова та література. – 2010. – Ч. 16. – С. 11-12.
54. Чікалін, В. Школа Василя Стуса : 4 вересня 1985 року перестало битися серце Героя України / Володимир Чікалін // Урядовий кур'єр. – 2011. – 3 верес. (№ 161). – С. 17.
55. Шанько, Н. Незламний лицар свободи / Н. Шанько // Слово Просвіти. – 2007. – Ч. 2(379), 11-17 січ. – С. 7.
56. Швець Людмила "Як добре те, що смерті не боюсь я" Василя Стуса: сучасна інтерпретація / Людмила Швець // Українська мова і література в школі. – 2019. – № 5. – С. 28-30.
57. Штонь, Г. "О Боже мій! така мені печаль..." : [Василь Стус] / Г. Штонь // Українська літературна газета. – 2011. – 28 лют. (№ 2). – С. 14.
58. Яровий, О. "Ти ще побачиш Україну..." : 6 січня – день народження Василя Стуса / О. Яровий // Українська літературна газета. – 2011. – 14 січ. (№ 1). – С. 7.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ТВОРІВ

Я пишу вірші і гадаю, що колись —
то буде потрібне моєму народові...

В. Стус

А

Автопортрет зі свічкою

Б

Безсонної ночі

Біля метро "Хрещатик" ...

Будні тут тобі про свято...

Б'ється серце, як пташа німе...

В

В мені уже народжується бог...

Вдасться чи ні...

Вертання

Весь обшир мій – чотири на чотири...

Вечірній сон. І спогади. І дощ...

Вже цілий тиждень обживаю хату...

Виховання

Відлюбилося...

Вік би не бачити й не чуть...

Вмирає пізно чоловік...

Вміння бути циніком...

Вночі його кусали блохи...

Вони сидять за столом...

Вперіодрозгорнутогобудівни...

Вхопився обома руками...

Г

Господи, гніву пречистого...

Громадяни, дотримуйтесь тиші...

Д

Даруйте радощі мої...

Де свінула Софія світанкова...

День величався і пишався...

Дівчина довгошия, мов сарна...

Досить крові, – продекламував кат...

Дума Сковороди

Е

Еволюція поета

З

З білої потойбічності...

З дитячих спогадів

За шибамы туркочуть голуби...

Зазираю в завтра – тьма і тьмуца...

Звіром вити, горілку пити...

Змагай, знеможений життям...

І

І поблизу – радянський сад...

Ї

Їх було двоє – прибиральниця і двірник...

К

Коли на землю спадає тиша...

Колимські закували зозулі...

Костомаров у Саратові

Л

Людина флюгер. Так. Людина флюгер...

Людам, рокованим на смерть...

М

Марко Безсмертний

Мені здається, що живу не я...

Мертвий сон галактик як не здушить нас...

Ми сиділи за пляшкою шампанського...

Мов жертва щирості – життя...

Мов лебедина, розкрилила...

Моє перелицьоване пальто...

Молочною рікою довго плив...

Море — чорна грудка печалі...

Мумія

Н

На Колимі запахло чебрецем...

На колимським морозі калина...

На Лисій горі догоряє багаття нічне...

На однакові квадрати поділили білий світ...

Навкруг обрізано жалі...

Над осіннім озером

Надворі дощ? – я запитав...

Напевне, так і треба...

Напередодні свята...

Націлений у небоobelіск...

Невже ти народився, чоловіче...

О

О, скільки слів, неначе поторочі!..

Один лиш час і має совість...

Ось вам сонце, сказав...

Отак живу: як мавпа серед мавп...

П

Пам'яті А.Г.

Пам'яті М.К. Зерова

Перевиховання

Пірнаю в ночі, наче в сні...
Попереду, нарешті, порожнеча...
Порідшала земна тужава твердь...
Посадити деревце...
Присмеркові сутінки опали...
П'ючи біду, неначе оковиту...

Р

Раз на тиждень...
Рятуючись од сумнівів...

С

Світанок у лісі
Сидимо біля погаслого вогнища...
Синові (Якщо...)
Сповнений почуття вдячності...
Спочатку вони вбивали людину...
Сто дзеркал спрямовано на мене...
Сто років як сконала Січ...
Сьогодні свято...

Т

Так тонко-тонко сні мене вели...
Тагіл. Зима. Шістдесят перший рік...
Так явно світ тобі належать став...
Танцює зек у батькових чоботях...

Тато молиться богу...

Терпи, терпи – терпець тебе шліфує...

То все не так. Бо ти не ти...

То як тобі пенати?..

Три скелети сидять за кавою...

Тюремних вечорів смертельні алкоголі...

У

У Прохорівці – сни, мов ріки...

У тридцять літ ти тільки народився...

У цьому полі, синьому, як льон...

Уже Софія відструменіла...

Утрачено останні сподівання...

Ц

Цей біль – як алкоголь агоній...

Цей корабель виготовили з людських тіл...

Цей спертий запах смерти, наче спирт...

Церква святої Ірини...

Церква святої Ірини... (редакція "Бібліотеки школяра")

Ця п'єса почалася вже давно...

Ч

Чого ти ждеш? Скажи – чого ти ждеш?..

Чоловік підійшов до меморіуму...

Ш

Шевченко. Дорога до Орська

Щ

Ще й до жнив не дожив...

Я

Я блукав містом своєї юності...

Я знав майже напевно...

Я йшов за труною товариша й думав...

Я сидів на весіллі...

Як добре те, що смерті не боюсь я...

Як страшно відкриватися добру...